

*Відрук отримано,
Голова разової спеціалізованої ради
ДФ 26.133.081
Іванюк Ганна Іванівна
доктор педагогічних наук професор
09.04.25р. А.М.*

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.081
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
доктору педагогічних наук, професору
Іванюк Ганні Іванівні

Рецензія

Желановій Вікторії В'ячеславівни, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на дисертацію Камінської Світлани Василівни «Формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах познавчальної роботи», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

1.Актуальність дисертаційної роботи.

Актуальність поданої дисертації зумовлюється глобалізаційними процесами, що стали суттєвою рисою сучасного суспільства, яка характеризується посиленням інтеграційних процесів, зростанням функціональної ролі іншомовної комунікації. Варто відзначити, що іншомовна комунікація є важливим інструментом у певних професіях, зокрема, таких, як морський транспорт, що став стратегічною галуззю в умовах війни. До того ж ця галузь працює в міжнародному і мультинаціональному форматі й ефективно спілкування іноземною мовою має вирішальне значення для успішної професійної діяльності, співпраці, переговорів і розуміння міжнародних правил і норм. Ці об'єктивні обставини зумовлюють необхідність удосконалення іншомовної підготовки фахівців морського транспорту у контексті формування їх готовності до професійної іншомовної комунікації у площині позаурочної роботи. Наукова доцільність роботи зумовлюється лише аспектною представленістю зазначеної проблеми в сучасному науковому дискурсі. Отже соціальна, наукова й практична актуальність дисертації Камінської С. В. не викликає сумніву.

2.Наукова новизна результатів дисертації.

Найбільш суттєвими результатами, що характеризують наукову новизну дисертаційної роботи Камінської С. В., є такі: *вперше* було визначено сутність та структуру феномену «готовність майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації», що містить мотиваційний, когнітивний, комунікативний, рефлексивний компоненти; обґрунтовано критеріальний апарат дослідження, представлений відповідними критеріями,

показниками й рівнями, а саме: елементарним, достатнім, автономним; обґрунтовано «організаційно-педагогічні засади формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації в процесі позанавчальної роботи» як сукупність наукових (теорії, принципи), організаційних (навчально-методичне забезпечення, навчальне середовище та інфраструктура) і педагогічних (форми, методи, прийоми та технології навчання) положень, що складають основу формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи; класифіковано форми позанавчальної роботи на традиційні та інноваційні; *уточнено* сутність ключових понять дослідження, зокрема «професійна іншомовна комунікація», «готовність», «фахівець морського транспорту», «позанавчальна робота», «процес формування»; роль позанавчальної роботи та її місце у формуванні готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації; *подальшого розвитку* набули організаційні форми (індивідуальні, групові та масові), педагогічні методи та технології позанавчальної роботи майбутніх фахівців морського транспорту.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення дисертації полягає в обґрунтуванні методологічних засад дослідження проблеми формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації, а саме: проаналізовано наукові теорії та концепції (систем, культури, компетентнісного та особистісного розвитку, діяльності), наукові підходи (системний, культурологічний, компетентнісний, особистісний і діяльнісний); визначено терміносистему дослідження, що містить базові («професійна іншомовна комунікація», «готовність», «фахівець морського транспорту», «позанавчальна робота») та похідні («процес формування») поняття.

Практичне значення роботи полягає в розробці навчально-методичних посібників для студентів морських спеціальностей: «Sea spirit: Guidelines for seafarers» (Морський дух) та «Let's Watch and Study Part 1» (Давайте дивитися і навчатися), що базуються на кейсових завданнях, імітаційних ділових іграх, брейнстормінгах, круглих столах, рольових іграх, спрямованих на розвиток комунікативних навичок студентів у професійній сфері для групової та індивідуальної роботи, посилення на відео ресурси та завдань, зорієнтованих на сприйняття відеоматеріалу, дослідницьких практик та проєктних робіт.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Презентовані в дисертаційній роботі наукові положення, теоретичні узагальнення та висновки, а також практичний доробок та рекомендації є обґрунтованими, що підтверджено всебічним аналізом наукових праць з обраної проблеми, з'ясуванням ступеню її розробленості у вітчизняному та зарубіжному науковому дискурсі, а також стратегією експериментальної роботи з діагностики рівня сформованості готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних

формах позанавчальної роботи. Відтак, сформульовані в дисертації положення, висновки вважаємо належно обґрунтованими. Фактів, що підтверджували б недостовірність поданої в дисертації інформації, не виявлено.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Камінська С. В. розв'язала на достатньо високому науковому рівні поставлені в дисертаційній роботі завдання. Маємо відзначити, що дисертантка оволоділа методологією наукової діяльності та логікою наукового дослідження. Науковий апарат дисертації сформульовано коректно, влучно дібрано систему методів дослідження, що уможливило якісне розв'язання поставлених завдань. Авторка здійснила експериментальну верифікацію ефективності розроблених організаційно-педагогічних засад формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації в процесі позанавчальної роботи.

Отримані дисертанткою результати засвідчують: 1) використання різнобічного варіативу джерел, а саме: нормативних документів Ради Європи, вітчизняної нормативно-правової літератури з питань сучасної стратегії вищої освіти, зокрема, професійної підготовки фахівців морського транспорту, а також з проблеми актуальності формування іншомовної комунікативної компетентності особистості в сучасному суспільстві; 2) валідність результатів експериментального дослідження, проведеного зі студентами таких закладів вищої освіти, як-от: Державний університет інфраструктури та технологій (м. Київ) (№ 535/01-11 від 05.06.2024); Дунайський інститут водного транспорту (м. Ізмаїл) (№ 26а/24 від 04.06.2024); Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (м. Київ) (№ 175-н від 08.10.2024); Одеський національний морський університет (м. Одеса) (№ К/0153 від 28.01.2025).

У процесі виконання наукового дослідження Камінська С. В. опанувала освітню складову, що передбачена освітньо-науковою програмою для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, яка спрямована на формування загальних та спеціальних компетентностей. Відтак, вважаємо, що визначені в дослідженні завдання розв'язано, мети досягнуто, що підтверджує наукову обізнаність дисертантки.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження було представлено у виступах, доповідях та повідомленнях на наукових, науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – XVIII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні аспекти модернізації науки: проблеми стану, тенденції розвитку» від 7 лютого 2022 року, м. Тарту, Естонія, VIII Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки фахівця», від 27 жовтня 2022 року. Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія

Кондратюка», IV Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Актуальні питання інтернаціоналізації вищої освіти в Україні: лінгвістичний, правовий та психолого-педагогічний аспекти» від 23-24 березня 2023 року, Біла Церква, VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку», від 20-21 квітня 2023 року, Бердянський державний педагогічний університет, XV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті» від 20-24 червня 2023 року, Кропивницький, Міжнародна науково-практична конференція «Наука, освіта, технології і суспільство: проблеми та перспективи» від 4 жовтня 2024 року м. Тампере, Фінляндія, V Міжнародна наукова онлайн-конференція «Педагогіка у міждисциплінарному вимірі: реалії вищої освіти у контексті викликів сьогодення» від 20 листопада 2024 року, Київ; *всеукраїнських* – Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція «Дослідження молодих вчених: від ідеї до реалізації» від 21-22.04.2023 року, Київ, Всеукраїнська заочна науково-методична конференція «Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти» від 30 листопада 2023 року, Харків. Також результати досліджень були апробовані у VII, VIII та IX Міжнародній Грінченківській науковій школі для докторантів, аспірантів і молодих науковців у галузі 01 «Освіта/Педагогіка» (2022, 2023, 2024). Навчально-методичні розробки впроваджено в освітній процес позанавчальної роботи на: кафедрі освітології та психолого-педагогічних наук, зокрема у діяльність студентського наукового гуртка «Історико-педагогічні студії», серед завдань якого є розвиток професійних компетентностей здобувачів освіти; кафедрі мовних дисциплін, зокрема у діяльність студентського наукового гуртка «Готовність до професійної комунікації»; кафедрі соціально-гуманітарних дисциплін у наукових гуртках здобувачів вищої освіти «Business English», «English Club for Navigators» та під час позанавчальних заходів, організованих на базі ДІВТ «English Party» і «Офіцерський турнір»; кафедрі суднобудування і судноремонту ім. проф. Ю.Л. Воробйова.

Зміст і результати дисертаційного дослідження висвітлено в 17 наукових працях, з них 11 одноосібних, 4 статті у співавторстві та 2 навчально-методичних посібника у співавторстві, а саме: 5 (з них 2 у співавторстві) – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 2 у співавторстві – у періодичних наукових виданнях, проіндексованих в наукометричних базах даних Scopus і Web of Science Core Collection; 10 публікацій (8 одноосібних), у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації у тому числі (2 у співавторстві) навчально-методичні посібники.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Структура дисертаційної роботи є обґрунтованою, побудованою логічно і складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку

використаних джерел (292 найменування, з них 45 іноземними мовами), додатків. Робота містить 13 таблиць та 3 рисунки. Основний текст дисертації викладено на 201 сторінці, загальний обсяг роботи 272 сторінки.

У першому розділі дослідження «Теоретичні основи формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи» проаналізовано теорію систем, теорію культури, теорію компетентнісного розвитку, теорію особистісного розвитку, теорію діяльності. Презентовано методологічні засади дослідження, що представлені ґрунтовними ідеями системного, культурологічного, компетентнісного, особистісного і діяльнісного наукових підходів у контексті формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи. Здійснено дефініційний аналіз базових («професійна іншомовна комунікація», «готовність», «фахівець морського транспорту», «позанавчальна робота») та похідних («процес формування») понять дослідження. Розкрито педагогічний потенціал позанавчальної роботи, як багатофункціональної (аксіологічна, інформаційно-освітня, комунікативна, професійно-орієнтована, корекційна, компенсаторна, паралельна) складової освітнього процесу, що надає сукупність можливостей, ресурсів та умов, які створюються за межами аудиторних занять для всебічного розвитку здобувачів освіти та формування їхніх професійних компетентностей. Доведено, що позанавчальна робота як міждисциплінарний феномен є додатковим ресурсом розширення освітніх можливостей здобувачів вищої освіти щодо формування професійної іншомовної комунікації майбутніх фахівців морського транспорту. Розглянуто основні функції та ознаки позанавчальної роботи.

У другому розділі дисертації «Організаційно-педагогічні засади формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи» було визначено сутність поняття «готовність майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації» як багатокомпонентного утворення, особливий особистісний стан майбутнього фахівця морського транспорту, що засвідчує його здатність і підготовленість до іншомовної комунікації у професійній діяльності. Обґрунтовано й розроблено структуру готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації, що містить мотиваційний, когнітивний, комунікативний і рефлексивний компоненти. Розроблено критеріальний апарат дослідження, представлений мотиваційним, когнітивним, комунікативним і рефлексивним критеріями з відповідними показниками. Презентовано рівні сформованості готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації, а саме: елементарний, достатній, автономний. Розроблено діагностичний інструментарій дослідження.

Обґрунтовано й розроблено поняття «організаційно-педагогічні засади формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації в процесі позанавчальної роботи» як

сукупність положень: наукових (теорії, принципи інтерактивності, індивідуалізації, прогностичного навчання, поєднання аудиторної та позанавчальної роботи), організаційних (навчально-методичне забезпечення, освітнє середовище та інфраструктура) і педагогічних (індивідуальні, групові, масові форми, методи, прийоми та технології навчання), які складають основу формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи.

У третьому розділі дослідження «Характеристика експерименту дослідження та перевірка його ефективності» здійснено експериментальну перевірку ефективності організаційно-педагогічних засад формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи. Розкрито логіку експериментального впровадження зазначених засад.

Відзначимо, що загальні висновки відповідають поставленим дисертантом завданням. Матеріали, подані у додатках, сприяють повноті сприймання основного тексту.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

У процесі аналізу наукового доробка Камінської С. В. не виявлено фактів недотримання академічної доброчесності. Подана дисертаційна робота перевірена на унікальність тексту за допомогою автоматизованої системи Turnitin Similarity. Коефіцієнт подібності (відсоток схожості з усіма джерелами) склав 11% (довідка бібліотеки Київського столичного університету імені Бориса Грінченка від «24» січня 2025 р.)

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Камінської С. В., вважаємо за необхідне виокремити деякі дискусійні положення та зауваження.

9.1. Варто відзначити певну обтяженість підрозділу 1.1 за рахунок подання низки наукових теорій і концепцій.

9.2. У підрозділі 1.3. (стор. 87) авторка звертається до феномену «моделі позанавчальної роботи», проте в тексті роботи він не отримав висвітлення.

9.3. На нашу думку, потребує аргументації і пояснення позиція щодо автономного рівня сформованості готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації.

Проте зазначені зауваження мають рекомендаційно-уточнюючий характер.

10. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлено авторські ідеї та розробки, що уможливили розв'язання завдань дослідження. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, обґрунтовані,

розроблені й сформульовані дисертанткою особисто. Подані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані з метою підкріплення ідей здобувачки. Більш суттєві результати дослідження викладені у висновках відповідно до завдань дисертації. Загалом текст дисертації відповідає чинним вимогам щодо його оформлення.

Дисертаційна робота Камінської Світлани Василівни «Формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи» є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає чинним вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно Наказу МОН України від 31.05.2019 р. №759) і Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022 р.), а її авторка Камінська Світлана Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

 Вікторія ЖЕЛАНОВА

